Hämeenlinnan hallinto-oikeus H 00353/19/04

Lakivaliokunnalle

Lausunto asioista:

-VNS 2/2019 vp Valtionneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020 – 2023

-HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtiontalousarvioksi vuodelle 2020

Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen ei ole keskitetty turvapaikka-asioita, mutta koska muut ulkomaalaisasiat ovat lisääntynee turvapaikka-asioiden myötä merkittävästi, tuon sen lisäksi, mitä Pohjois-Suomen hallinto-oikeus on asiasta lausunut kunnioittavasti lakivaliokunnan tietoon seuraavia seikkoja:

Muiden ulkomaalaisasioiden merkittävä kasvu on näkynyt Hämeenlinnan hallinto-oikeudessa, jonka tuomiopiirissä asuu noin 1,3 miljoonaa ihmistä. Ulkomaalaisasioiden määrä on noussut 10 vuodessa noin 70 asiasta yli 500 asiaan vuodessa. Merkittävä asiamäärän kasvu alkoi vuoden 2015 turvapaikkakriisin jälkeen, josta asiamäärät ovat kasvaneet 2,5 kertaiseksi.

Valtaosa tällä hetkellä vireillä olevasta 539 ulkomaalaisasiasta on oleskelulupa-asioita perheiden yhdistämisen perusteella (285 asiaa) ja muita oleskelulupa-asioita (180 asiaa). Olemme saaneet tämän lisäyksen perusteella yhden ma. hallinto-oikeustuomarin kuluvalle vuodelle ja ensi vuodelle, vaikka tulosneuvotteluissakin todettu asiamäärän ratkaisemiseen tarvittava henkilötyövuosilisäys näihin asioihin olisi vähintään kolme, hyvään käsittelyaikaan pyrkien neljä henkilötyövuotta, mikäli saapuva asiamäärä pysyy nykyisessä noin 50 asiassa kuukaudessa.

Nykyisillä resursseilla ulkomaalaisasiat ruuhkautuvat. Hämeenlinnan hallinto-oikeudessa käsittelyaika on tällä hetkellä 12,6 kuukautta ja se on noussut noin 5 kuukautta siitä, mitä se oli ennen vuotta 2015. Nykyisillä resursseilla käsittelyaika nousee ensi vuonna vielä reilusti ja on kaukana hyvässä työtilanteessa toivottavana pidettävästä 6 kuukaudesta. Ulkomaalaisasioihin on myös jouduttu kohdentamaan resursseja muista asioita, erityisesti maankäytöstä ja rakentamisesta sekä kunnallisasioista. Tämä tarkoittaa, että myös muiden hallinto-oikeusasioiden käsittelyajat pitenevät nykyisestä.

Muiden ulkomaalaisasioiden kuin turvapaikka-asioiden kasvu johtuu pääosin kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden tekemistä oleskelulupahakemuksista, mutta myös myönteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden perheenjäsenten oleskelulupahakemuksista. Perheenyhdistämisen edellytysten tiukentaminen toimeentuloedellytyksen osalta on johtanut siihen, että kielteisten päätösten määrä lisääntyy ja valitusten määrä samalla kasvaa. Ulkomaalaisasiat ovat hallinto-oikeudessa myös ryhmä, jossa suullisten käsittelyjen määrä on suuri, erityisesti tapauksissa, joissa on kysymys lumeavioliittoepäilystä.

Käsittelyaikojen piteneminen johtaa siihen, että muutoksenhakijoiden elämäntilanteet muuttuvat valituksen ollessa vireillä, asiat mutkistuvat, tulee uusia lisäselvityksiä ja asioiden käsittely hidastuu ja vaatii

enemmän työtä. Myös päätöksiä kumoaminen uuden selvityksen perusteella lisääntyy pitkästä käsittelyajasta johtuen, mikä aiheuttaa uusia prosesseja.

Ulkomaalaisasioiden määrän kasvusta johtuen hallinto-oikeuksissa joudutaan perehdyttämään näihin asioihin uutta henkilöstöä, joka on määräaikaisista virkasuhteista johtuen usein vielä lyhytaikaista. Perehdytys vie kokeneen henkilöstön aikaa ja hidastaa työskentelyä. Päätösten oikeusvarmuuden kannalta olisi kuitenkin ensi arvoisen tärkeää, että näissä asioissa työskentelee kokenutta ja osaava lainkäyttö- ja kansliahenkilöstöä.

Ulkomaalaisasioiden ruuhkautumista on syytä tarkastella erityisesti yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Tästä näkökulmasta on kaikkien etu, että asiat ratkaistaan ensi asteessa oikeusvarmasti ja mahdollisimman nopeasti. Näin myönteisen päätöksen saavat henkilöt pääsevät ilman pitkää turhauttavaa odotusaikaa turvallisin mielin aloittamaan kotoutumisen ja sopeutumisen suomalaiseen yhteiskuntaan. On myös tunnettava suurta myötätuntoa niitä hakijoita kohtaan, jotka saavat kielteisen päätöksen, mutta ovat pitkistä prosesseista johtuen ehtineet asua merkittävän osan elämästään Suomessa, oppineet kieltä ja luoneet ihmissuhteita. Paluu on siten sitä vaikeampaa, mitä kauemmin prosessit ovat kestäneet ja johtaa myös paperittomien maahantulijoiden, pimeän työvoiman ja sosiaalisten ongelmien lisääntymiseen. Päätöstä odottavien osalta on jo nyt hallinto-oikeudenkin näkökulmasta havaittavissa lastensuojelullisten ongelmien lisääntyminen.

Jotta mainittuihin haasteisiin voitaisiin vastata, on hallintotuomioistuimille turvattava riittävät voimavarat paitsi turvapaikka-asioiden niin myös oleskelulupa-asioiden käsittelyyn.

Hämeenlinnan hallinto-oikeudessa, jossa tällä hetkellä on 65 htv:tä ulkomaalaisasioiden ruuhkautuminen voitaisiin estää ja käsittelyajat saada varsin kohtuulliselle tasolle neljän määräaikaisen henkilötyövuoden lisäämisellä. Kustannukset tältä osin olisivat kahden tuomarin, yhden esittelijän ja kansliahenkilön palkkakustannuksilla laskien noin 260 000 euroa.

Yleisesti ottaen näyttää siltä, että ulkomaalaisasioiden määrä ei palaudu sille tasolle, mitä se oli ennen vuotta 2015, mutta tässä vaiheessa on mahdotonta sanoa, mikä määrä tämän hetkisen asiamäärän perusteella tarvittavasta vuoden 2020 lisäpanostuksesta vastaisi lisätarvetta julkisen talouden koko suunnitelman 2020 – 2023 aikana. Koska asioiden lisääntymisen taustalla kuitenkin on vuoden 2015 turvapaikkakriisi, voidaan tässä vaiheessa arvioida, että lisäresurssien tarve ei ole suunnitelmakauden loppuvaiheessa näin suuri, ellei sitä ennen synny uusia syitä asiamäärien kasvuun.

Hämeenlinnassa, lokakuun 23. päivänä 2019

Ann-Mari Pitkäranta, ylituomari

Vilma Laukkarinen, ulkomaalisasioiden vastuutuomari